

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՎԱՅԻ

«ՀԱՅՐ ՍԵՐ»

ԱՂՈԹՔԻ ՄԵԿՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Armenian Church Library <http://hygradaran.weebly.com>

ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ ԱՂՕԹՔ

Հայր մեր որ յերկինս, սուրբ եղիցի անուն քո.
եկեսցէ արքայութիւն քո.
եղիցին կամք քո որպէս յերկինս եւ յերկրի.
զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր.
եւ թող մեզ զպարտիս մեր.
որպէս եւ մեք թողումք մերոց պարտապանաց,
եւ մի՛ տանիր զմեզ ի փորձութիւն,
այլ փրկեա զմեզ ի չարէն.
զի քո է արքայութիւն եւ զօրութիւն
եւ փառք յաիտեանս. ամէն:

ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ ԱՂՈԹՔ

Սեր ՀԱՅՐ, որ երկնքում ես, սուրբ լինի Քո անունը,
Քո թագավորությունը գա, Քո կամքը լինի
երկրի վրա, ինչպես երկնքում է,
մեր ամեն օրվա հացը տուր մեզ
այսօր, ներիր մեր պարտքերը,
ինչպես մենք ենք ներում մեզ պարտք
եղողներին: Եվ մի տար մեզ փորձության,
այլ փրկիր մեզ չարից.
քանի որ Քոնն է թագավորությունը,
և զորությունը, և փառքը հավիտյանս
հավիտենից. Ամեն:

ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՎԱՑԻ

«ՀԱՅՐ ՄԵՐԻ»-Ի ՄԵԿՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Այն խոսքի մասին, որ ասում է.
**«Երբ աղոթեք, ասեք. Հայր մեր, որ երկնքում ես,
թող սուրբ լինի Քո անունը»**
Մատթեոս 6.9

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՎԱՅԻ
«ԳԻՐՔ ՔԱՐՈՉՈՒԹՅԱՆ, ՈՐ ԿՈՉԻ ՉՍԵՌԱՆ ՀԱՏՈՐ»,
Կ. Պոլիս, 1740 թ., էջ 309-314
«ՀԱՅՐ ՄԵՐ» ԱՂՈԹՔԻ ՄԵԿՆՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼ Է
ԱԲՐԱՀԱՄ ՎԱՐԳԱՊԵՏ ՄԿՐՏՉՅԱՆԸ

Գիրքն առաջին անգամ լույս է տեսել «Մոմիկ»
մշակույթային միության կողմից 1992թ.
Գրաբար ու աշխարհաբար՝
Հայր Արքահամի ընդարձակ ներածականով

Շապիկի նկարը՝ Լիլիա Ռատների

Այն խոսքի մասին, որ ասում է. «Երբ աղոթեք, ասեք. Հայր մեր, որ երկնքում ես, թող սուրբ լինի Քո անունը...»

Մատթեոս 6.9

Վարդապետներն ասում են, թե այս աղոթքը շատ պատվական ու գովելի է երեք պատճառով.

Նախ - Որովհետև Քրիստոսի կողմից է սահմանված: Եվ եթե այն աղոթքները, որ մարդիկ են սահմանել, պետք է սովորել ու աղոթել, ապա որքա՞ն առավել պետք է սովորել այն աղոթքը, որն Աստված իր բերանով ուսուցանեց:

Երկրորդ - Որովհետև կարճ է ու զեղեցիկ, և ոչ ոք չի կարող չսովորել՝ պատճառ բերելով երկարությունը:

Երրորդ - Որովհետև անհրաժեշտ է՝ բարեբեր: Քանի որ այն ամենը, ինչ պետք է մեզ՝ թե՛ հոգևոր և թե՛ մարմնավոր, այս աղոթքով խնդրված է լինում:

Իսկ խնդրվածն ընդունելի չի լինում երեք պատճառով.

Առաջին - Երբ լինում է առանց գովաբանության:

Երկրորդ - Երբ լինում է անկարգ:

Երրորդ - Երբ պատշաճից ավելի է լինում:

Գրա համար Քրիստոսը երեք բան սովորեցրեց մեզ.

Նախ - Որ խնդրելուց առաջ քաղցրությամբ ու գովաբանությամբ փառավորենք Աստծուն, ինչպես նրանք, ովքեր, թագավորներից ունեցվածք են խնդրում, նախ գովում ու փառավորում են նրանց, որպեսզի քաղցրանա նրանց սիրտը, և ապա խնդրում են ինչ որ կամենում են:

Եվ այն է Աստծուն գովելն ու փառավորելը, երբ ասում ենք՝ Հայր մեր, որ երկնքում ես:

Երկրորդ - Ուսուցանեց մեզ կարգով խնդրել խնդրելին: Այսինքն՝ նախ հոգևորը, և ապա՝ մարմնավորը, որովհետև հոգին ավելի պատվական է, քան մարմինը, ինչպես ասում է. «*Թող սուրբ լինի Քո անունը, թող գա Քո արքայությունը*»:

Երրորդ - Մեզ ուսուցանեց պատշաճից ավելի չխնդրել՝ ասելով. «**Մեր հանապազօրյա հացը տուր**», որովհետև միայն հաց խնդրելը ավելին չէ:

Իսկ այս գովաբանությունը եռակի է, այսինքն՝ իմաստության, գութի ու գորության համար: Որովհետև երբ ասում ենք **Հայր**, ցույց է տալիս իմաստությունը, որ հնագույն է ու հավիտենական՝ ըստ Գանիելի, քանի որ արևորությունը իմաստություն է, ասում է Սողոմոնը: Իսկ երբ ասում ենք **մեր**, ցույց է տալիս Նրա գութը, որ շարժում ենք մեր հանդեպ: Եվ ասելով **երկնքում**՝ Նրա գորությունն ենք հայտնի դարձնում: Քանզի ինչ էլ խնդրենք, Նա իմաստուն է, գիտի տալ, և քանի որ զբառատ է, կամենում է տալ, և քանի որ գորավոր է, կարող է տալ: Գրա համար մեզ ուսուցանեց ասել՝ «**Հայր մեր, որ երկնքում ես**»:

Իսկ թե ինչու հրամայեց ասել **Հայր մեր** և ոչ թե Հայր իմ, սրա համար վարդապետները չորս պատճառ են ասում.

Նախ - Որովհետև միայն Քրիստոսն է բնությանը Աստծո Որդի, իսկ մենք՝ շնորհատրությամբ, ինչպես ասում է. «Ես բարձրանում եմ իմ Հոր մոտ՝ բնությամբ, և ձեր Հոր մոտ՝ շնորհատրությամբ»:

Երկրորդ - Որպեսզի հայտնի լինի, թե որևէ մեկը չպետք է աղոթի միայն իր համար, այլ՝ բոլոր հավատացյալների, որպեսզի երևա բոլոր քրիստոնյաների միությունը: Իսկ այն աղոթքը, որ ընդհանուր է, առավել լսելի է լինում:

Երրորդ - Որովհետև Աստված առատաձեռն է, և Նրա կամքին հաճելի է բարիք պարգևել շատերին, քան թե մեկ մարդու:

Չորրորդ - Որովհետև ոչ թե հարուստների համար Հայր է, իսկ աղքատների համար՝ ոչ, կամ թագավորների Հայրն է, իսկ ռամիկների համար՝ ոչ, կամ տերերի համար Հայր է, իսկ ծառաների համար՝ ոչ, կամ քահանաների համար Հայր է, իսկ աշխարհականների համար՝ ոչ, կամ տղամարդկանց համար Հայր է, իսկ կանանց համար՝ ոչ, այլ ընդհանրապես Հայր է կոչվում բոլորի համար, այսինքն՝ բոլոր հավատացյալների:

Եվ պետք է իմանալ, որ թեպետ Աստված առհասարակ բոլոր ստեղծված մարդկանց Հայր է կոչվում, քանի որ Ինքն է ստեղծել, բայց

Աստված հատկապես Հայր է կոչվում քրիստոնյաների համար: Եվ սա չորս պատճառով, որովհետև Որդին Հորից չորս բան ունի.

Նախ - Գոյությունը:

Երկրորդ - Ուսումն ու իմաստությունը:

Երրորդ - Սնունդն ու կերակուրը:

Չորրորդ - Ժառանգությունն ու ողջ Հայրականը:

Եվ ճշմարիտ հավատացյալներն այս չորս տեսակի պարգևները ստացել են Տիրոջից, որ նրանց Հայրն է.

Նախ - Որովհետև Նրանից ենք ստացել գոյությունը, քանի որ մկրտության ավագանով Նրանից ծնվեցինք հոգևոր կյանքով, ըստ այնմ՝ «*Ովքեր Քրիստոսով մկրտվեցիք, Քրիստոսով զգեստավորվեցիք*» (Գաղատացիս 3.27): Նաև որ անուն առանք, որովհետև Քրիստոսով քրիստոնյաներ կոչվեցինք:

Երկրորդ - Ստացանք ուսումը և իմաստությունը, որովհետև ուսուցանեց մեզ օրենքներով ու Ավետարանով, ըստ այնմ՝ «*Ձեզ ուսուցիչ մի՛ որոնեք, որովհետև ձեր ուսուցիչը Քրիստոս է*» (Մատթեոս 23.8):

Երրորդ - Որովհետև Նրանից ենք ստանում սնունդ ու կերակուր, քանզի Նա է մեզ սնուցանում խորհուրդներով ու եկեղեցական աստիճաններով, նաև Իր մարմնով ու արյամբ, ըստ այնմ՝ «*Առե՛ք, կերե՛ք, այս է իմ մարմինը*» (Մատթեոս 26.6):

Չորրորդ - Որովհետև Նրանից ժառանգելու ենք երկնքի արքայությունը, ինչպես ասում է առաքյալը. «*Ծառա չես, այլ՝ որդի, և եթե որդի ես, ապա և՛ ժառանգակից Քրիստոսի*»:

Անհավատներն այս չորս բաները չեն ստանում Աստծուց, որի համար էլ մեզ ուսուցանեց ասել **Հայր մեր, որ երկնքում ես**: Եվ պետք է իմանալ, որ բազում պատճառներով է ասվում **Հայր մեր**.

Նախ - Որովհետև Նրան Հայր ենք կոչում ըստ արարչության, քանզի Նրա կողմից ստեղծվեցինք և չգոյից գոյության եկանք: Իսկ մեզ համար առավել ևս Հայր է, որովհետև պատկերակցությամբ զարդարեց:

Երկրորդ - Երբ ասում ենք **Հայր մեր**, ցույց ենք տալիս, թե Սատա-

նայի և մեղքերի ծառա չենք, որովհետև ավագանով փրկվեցինք ու Աստծո որդի դարձանք:

Երրորդ - Երբ ասում ենք **Հայր մեր, որ երկնքում ես**, պետք չէ երկրավոր բան խնդրենք, այլ երկնավորը, ինչպես առաքյալն է ասում. «*Վերինը խնդրեք, ուր Քրիստոս է նստում Աստծո աջ կողմում*» (Կողոսացիս 3.1): Եվ Դավիթը, որ ըղծալով ասում էր. «*Ես ընդհանրապես ի՞նչ ունեմ երկնքում, կամ Քեզնից էլ ի՞նչ խնդրեմ երկրի վրա*» (Սաղմոս 73.25), «*Իմ սրտի Աստված, իմ բաժին Աստված հավիտյան*» (Սաղմոս 73.26), ցույց է տալիս, թե երբ երկնքում իմ բաժինը Աստված է, ապա երկրավորներից էլ ի՞նչ պետք է խնդրել:

Չորրորդ - Որովհետև երբ Աստծուն Հայր ենք կոչում, պարտավոր ենք բարությանը ու սրբությանը Նրա հարազատ որդին լինել, և ոչ թե չարությանը ու մեղքով՝ խորթ որդին: Որովհետև ում նմանությունը որ ունենք, նրան ենք մեզ հայր անվանում՝ կա՛մ Աստծուն, և կա՛մ Սատանային: Եվ իմացի՛ր, ո՛վ մարդ, ու թող քո մեջ չլինի որևէ տեսակի մեղք կամ չարիք ու Սատանայի որդիություն, քանի որ Աստծուն մեղքի ու չարիքի հայր ես անվանում, որ աններելի է: Ուրեմն եթե քո հայրը անդունդների մեջ է, դու ինչպե՞ս ես դեպի երկինք կանչում, կամ ինչպե՞ս ես երկինք բարձրացնում, որովհետև նա այնտեղից անդառնալիորեն զրկվեց: Որովհետև եթե այսպիսին ես և ասում ես **Հայր մեր, որ երկնքում ես**, նման չես բարի Հորը, այլ նրան, որին չարիքներով նմանվեցիր: Սարսափելի ու մեծ մեղք ես գործում ըստ տաս եղանակի.

Նախ - Որովհետև Սատանան չունի բարի Հոր կերպարանքը: Եվ եթե **մեր** ես ասում, պարզ է, որ Աստծուն քո չարիքների հայր ես անվանում, որ բացահայտ արհամարհանք է, անեծք ու աններելի մեղք:

Երկրորդ - Որ սանդարամետականի՝ խորխորատում ապրողի կերպարանք ունի, իսկ նրան հայր ես անվանում: Բայց մեղանչում ես, որովհետև ասում ես **երկնքում**, իսկ նա անդնդում է, քանի որ Հորն ասում է. «*Տես Սատանային երկնքից ընկած, ինչպես արուսյակը*»: Իսկ դու չարակամորեն երկինք ես ուզում բարձրացնել նրան, որին Աստված կործանեց:

Երրորդ - Որ ասում ես **Թող սուրբ լինի Քո անունը**: Եվ որովհետև նա ախտերով պղծված Սատանա է և Աստծուն հակառակ, իսկ դու սուրբ ես անվանում, որ առավել մեծ մեղք է:

Չորրորդ - Որ ասում ես **Թող գա արքայությունը**: Սա նույնպես սարսափելի չարություն է, քանի որ նա, որի իշխանությունը Քրիստոս խաչով կործանեց՝ ասելով. «*Այս աշխարհի իշխանը թող դուրս նետվի*» (Հովհաննես 12.31), դատապարտված է, իսկ դու մշտապես աղոթում ես հակառակ Քրիստոսի. «*Թող գա քո արքայությունը և քո իշխանությունը*»:

Հինգերորդ - Որ ասում ես **Թող լինի քո կամքը ինչպես երկնքում, այնպես էլ երկրում**: Սա դառնագույն չարություն է, որովհետև նա մարդկության կորուստն է կամենում, քանի որ երկնքում չար կամքով հրեշտակներին ինքն իր ետևից քաշեց և դարձրեց դևեր ու Աստծուն հակառակ: Իսկ դու աղոթում ես նրա անվանակցին երկրում էլ նույնը անել, այսինքն՝ մարդկանց իր ետևից դժոխք քարշ տալ, իսկ սա Աստծո կամքին հակառակ է, որովհետև Աստված չի կամենում մեղավորի մահը, այլ չար ճանապարհից նրա դառնալն ու փրկվելը, ինչպես ասում է մարգարեն: Կամ **երկինքը՝** դրախտն է նշանակում, որովհետև ասում ես, ինչպես այնտեղ մեր նախնիներին կորստյան մատնեցիր, այնպես էլ այժմ այստեղ արա:

Վեցերորդ - Որ ասում ես **Մեր հանապազօրյա հացը տուր մեզ այսօր**: Սա նույնպես մեղք է, որովհետև Սատանան ոչինչ չունի, որպեսզի որևէ մեկին կերակրի, ինչպես անառակ որդուց հայտնի է, որ ասում էր. «*Ես այստեղ սովամահ կորչում եմ*» (Գուկաս 15.17): Դու ի՞նչ ես խնդրում, մեղքերի ու չարիքների շատությունն ու աշխարհի հեշտանքնե՞րը. մեղաստերները սովով են կերակրվում, իսկ սրբերը՝ Աստծո **սփի հացով**: Քո արածն առավել կորստաբեր ու չար է:

Յոթերորդ - Որ ասում ես **Թող մեզ մեր պարտքերը**: Եվ սա չար հանցանք է, որովհետև նա է բոլորին պարտավոր ու հանցավոր դարձնում և իր կամքով բնավորված է չարի մեջ: Ինքը, որ չի կարող հրաժարվել չարից, քոնն ինչպե՞ս կների: Եվ նա, որ բոլորին մեղքով ապականեց, քեզ ինչպե՞ս կսրբի: Եվ ասում ես՝ ինչպես դու ես ինձ թողություն տալիս, ես էլ՝ իմիններին՝ իմ պար-

տապաններին: Այսինքն՝ ոչ դու ես ինձ թողություն տալիս, և ոչ էլ ես՝ իմ պարտապաններին. ոչ էլ երկնավոր Հայրը՝ երկուսին, որը չար չափանիշ է:

Ութերորդ - Որ ասում ես **Մի տանիք մեզ փորձության**: Իսկ սա մեծ հիմարություն է, որովհետև նրանից, որ չար փորձությունների մայրն է և բոլորին փորձանքի է մատնում, որպեսզի օտարաճան Աստծուց, ազատվել ես խնդրում հենց իրենից, քանի որ երբ կույրը կույրին է առաջնորդում, սխալվում և խորխորատն է ընկնում:

Իններորդ - Որ ասում ես **փրկիր չարից**: Մա առավել տգիտություն է՝ խավարից լույս խնդրել, մահվանից՝ կյանք, և ապականությունից՝ անապականություն, նույնպես և չարից բարի խնդրել, փրկություն, որն, անկասկած, հակասություն է:

Տասներորդ - Որ ասում ես **Քոնն է արքայությունը, և գորությունը և հավիտենական փառքը**: Մա ուրիշ ոչ ոքի չի պատշաճում, բացի Աստծուց: Իսկ դու գրկում ես Աստծուն և տալիս ես դեերին, ինչպես անօրեն կռապաշտները, որովհետև նա արքայություն չունի, քանի որ ընկել է իր բնակության վայրից և դատարկ է բոլոր բարություններից և գորություն չունի, քանի որ տկար աղջիկներից դյուրավ պարտվեց և պարտվում է, փառք էլ չունի, այլ՝ հավիտենական տանջանք:

Եվ տե՛ս, որ այս խոսքը գեղեցիկ կարգ ունի, որովհետև հոգևոր բարությունները, որ խնդրում ենք Աստծուց, երեք տեսակ են.

Նախ - Աստծո անվան գոյությունն ու փառքը, երբ ասում ենք **Թող սուրբ լինի քո անունը**:

Երկրորդ - Եվ երկնքի արքայությունը, ասելով **Թող գա Քո արքայությունը**:

Երրորդ.- Որպեսզի կատարելապես հնազանդ լինենք Աստծուն և մեր կամքը միավորենք Աստծո կամքին՝ ասելով. **«Թող Քո կամքը լինի ինչպես երկնքում, այնպես էլ երկրի վրա»**:

Իսկ մեր առաջին խնդրանքը հոգևոր բարության առաջին տեսակն է, որ սովորեցրեց մեր Տերը՝ ասելով. **«Թող սուրբ լինի Քո անունը»**: Եվ սա վարդապետների կողմից վեց կերպ է մեկնվում.

Նախ - Ասելով **«Թող սուրբ լինի Քո անունը»** այսինքն՝ սրբությամբ, երկյուղով ու դողով հիշենք Քո անունը, առանց ստախոսության, առանց հայիոյելու ու բամբասելու և առանց դատարկ բաների, որովհետև մեր բերանը մեր հոգու տաճարի դուռն է, որով մտնում է Աստված, և այն պետք է սուրբ լինի, որպեսզի Նա չբարկանա մեզ վրա, ինչպես որ թագավորները, երբ տեսնում են դարպասի սեմն ու դուռը աղտեղված, գարշելով չեն մտնում, այլ պատժում են սպասավորներին:

Երկրորդ - **Թող սուրբ լինի Քո անունը**, այսինքն՝ ինչպես Քո անունը սուրբ է Քո կողմից, այնպես էլ մեր կողմից թող սուրբ լինի: Այսինքն՝ այնպիսի վարքով ապրենք, որ տեսնեն մեր բարի գործերը և փառավորեն Քեզ՝ մեր Հորը, որ երկնքում ես, և ոչ թե Քո անունը մեր պատճառով հայիոյվի հեթանոսների մեջ:

Երրորդ - **Թող սուրբ լինի Քո անունը**. մի այլ թարգմանության մեջ այսպես է՝ **«Թող հաստատ լինի»**: Այսինքն՝ Քո անունը թող հաստատ լինի քրիստոնյաների վրա, որպեսզի չկորցնեն այն, քանի որ շատերը կորցրեցին, ինչպես ուրացողներն ու անհավատները, օրինակ՝ Հուլիանոսը և ուրիշները:

Չորրորդ - Թող Քո անունով սուրբ լինեն քրիստոնյաները կամ աստվածացածները, ըստ այնմ՝ **«Որպես Աստված գալիս ես աստվածացածների մեջ, և ոչ թե ինչպես անսուրբներն ու չարահամբավները»**:

Հինգերորդ - **Թող սուրբ լինի**, այսինքն՝ սրով հանդերձ թող լինի Քո անունը, որ բոլոր երկսայրի սրերից հատու է՝ հոտած անդամները կտրելու համար, այլև որդուն հորից, և դստերը՝ մորից, ու ամուսնուն՝ կնոջից անջատելու և այլն, այլ նաև մեղքերն ու չարությունները մեր հոգիներից հեռացնեն, մանավանդ առ ի սարսափ դևերի և ի հերքումն չար ախտերի:

Վեցերորդ - **Թող սուրբ լինի Քո անունը**, այսինքն՝ ամեն ինչ Քո անունով է սրբվում: Ինչպես նորընծան ավագանում է սրբվում Քո անունով, այնպես և Քո անունով սրբվում են մեր հոգիները և մարմինները՝ մեղքի աղտեղությունից, և այլ բազում բաներ:

Իսկ արդ, քանի որ ասացինք հոգևոր բարության առաջինը, ասենք

նան երկրորդը, որ ասում է. «Թող գա Քո արքայությունը»: Եվ այս մշտապես երգում ենք յոթը պատճառով.

Նախ - Որ տրվի մեզ Քո փառքի մեծությունը, որպեսզի Քեզ դեմ առ դեմ տեսնենք:

Երկրորդ - Ինչպես որ տիրում ես Քեզ հավատացող քրիստոնյաներին, այսպես էլ տիրես անհավատներին, որպեսզի հավատան Քեզ և ծառայեն:

Երրորդ - Ինչպես տիրում ես հեթանոսներին, որոնք Քեզ հավատացին, այնպես էլ տիրես հրեաներին՝ աշխարհի վախճանին, ըստ այն խոսքի, թե «*Երբ հեթանոսների ժամանակը լրանա, և ապա ողջ Իսրայելը կփրկվի*» (Հռոմեացիս 11.25), և թե՛ «*Նրա առջև են խոնարհվում բոլոր ծնկներն ու բոլոր լեզուները*» (Եսայի 45.23, Հռոմեացիս 14.11):

Չորրորդ - Այս ասում են մարտիրոսներն ու ճգնավորները, քանի որ կարոտ են հատուցմանն ու պսակներին, դրա համար են աղոթում, որպեսզի շուտով գա փոխհատուցման օրը:

Հինգերորդ - Որովհետև շատերը կան, որ հոգ չեն տանում և չեն խնդրում երկնքի արքայությունը, այլ անցավոր կյանք են խնդրում ու երբեք չեն հագնում: Եվ այնպես ծարավի են մեղքերի, որ խնդրում են, թե՛ թող գա մեղքի աղտեղությունը: Իսկ մենք՝ արքայություն ցանկացողներս, նրանց հակառակ՝ ասում ենք՝ «*Թող գա Քո արքայությունը*»:

Վեցերորդ - Այս խոսքը մեր մարդկային բնության կողմից մարդացած Բանին է ուղղված խնդրանքով ու թախանձանքով, թե՛ «*Թող գա Քո արքայությունը*»՝ դատելու մեզ, որ բնութենակից ու մարմնակից ես մեզ և գիտես մեր բնության տկարությունը, որպեսզի ողորմությամբ դատես, ինչպես ասում է առաքյալը. «*Ինքը փորձվեց, կարող է և փորձվողներին էլ օգնել*» (Եբրայեցիս 2.18): Եվ այս խնդրանքը, հաճո լինելով Հորը, «*Ամբողջ դատաստանը Իր Որդուն տվեց*»՝ ըստ առաքյալի (Հովհաննես 5.22):

Յոթերորդ - Որովհետև Քրիստոսից առաջ արքայության դուռը փակված էր և Քրիստոսով բացվեց: Որի համար մենք, Քրիստոսով օգնություն ստանալով, ասում ենք. «*Թող գա Քո արքայությունը*»:

ՍԱ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽՆ Է
Արի տեսնենք հոգու երրորդ բարությունը:

«Թող Քո կամքը լինի ինչպես երկնքում, այնպես էլ երկրի վրա»:

Այս խոսքը բազում մոտեցումներ ունի և մեծ է նրա գորությունը.

Նախ - Թե՛ ինչպես որ հրեշտակներն ու սրբերը, որոնք Քեզ մոտ են, Քո կամքն են կատարում, այնպես էլ մարդիկ, որ երկրի վրա են, թող թողնեն իրենց կամքը և կատարեն Քո կամքը:

Երկրորդ - Աստծո կամքը մեղավորների դարձն է և հոգիների փրկությունը՝ մեղքի ու չարիքի բռնությունից, ինչպես ասում էր մարգարեի միջոցով.

«*Չեմ կամենում մեղավորների մահը, այլ նրանց դարձը չար ճանապարհից ու ապրելը, որպեսզի ապրեն և ճշմարտության գիտակցության գան*» (Ա Տիմոթեոս 2.4):

Որի համար պարտավոր ենք Աստծու կամքը կատարել:

Երրորդ - Որովհետև Աստծո կամքն է, որ մենք՝ անդամներս, գլխի հետ միավորվենք, ինչպես ասում էր Հորը. «*Կամենում եմ, որ ուր ես եմ, նրանք էլ ինձ հետ լինեն, ինչպես Դու, Հայր, իմ մեջ ես, և ես՝ Քո մեջ, որպեսզի սրանք էլ մեր մեջ լինեն, որպեսզի մեկի մեջ կատարյալ լինեն*» (Հովհաննես 17.24): Որի համար միշտ աղաչում ենք Աստծուն այս կամքի կատարումը:

Չորրորդ - Որ ինչպես Քո կամքը երկնքում է, ինչպես իր տեղը գրավողը իր տեղում է, թեպետև ամենուրեք է, այդպես էլ թող լինի երկրավորներիս՝ երկինք բարձրանալը, որպեսզի մեր մեջ էլ լինի Քո կամքը, ինչպես տեղը գրավողն իր տեղում է, որովհետև մեղավորների համար ասում է՝ «*Իմ կամքը դրանց մեջ չէ*»: Այս երրորդ բարությունն է հոգու՝ ըստ նրա երեք մասերի:

Եվ գիտենք որ բարությունը երկու տեսակ է, այսինքն՝ հոգևոր և մարմնավոր: Եվ հոգևոր բարին առավել պատվական է, քան մարմնավորը: Դրա համար հրաման ստացանք Տիրոջից նախ հոգևորը խնդրել, և

ապա՝ մարմնավորը: Արդ, քանի որ հոգևորը խնդրեցինք, չորրորդ բարությունը խնդրենք՝ մարմնավորը:

Մեր հանապազօրյա հացը տուր մեզ այսօր. գիտենք, որ հացը երկու տեսակ է, այսինքն՝ հոգևոր հաց և մարմնավոր հաց: Եվ երբ մարմնավոր հացն ենք խնդրում, ոչ միայն հացը, այլև մարմնական բոլոր կարիքները խնդրում ենք հացի հետ: Իսկ հոգևոր հացը բազում է, այսինքն՝ ուսումը, որ մտքի կերակուրն է և կենաց հացը, որ Տիրոջ մարմինն է, իսկ այս հացը հանապազօրդ է կոչվում, որովհետև հավատացյալներն առաքյալների ժամանակ ամեն օր հաղորդվում էին Տիրոջ մարմնից: Եվ հոգևոր ամեն ինչ խնդրում ենք այս հացի հետ: Իսկ այս խնդրանքը յոթը տեսակ մեղքեր է վերացնում մեզանից:

Նախ - Ավելորդն ու որկրամոլությունը, որ հաց ասելով ուռճանում են տեսակ-տեսակ խորտիկներով:

Երկրորդ - Երբ ասում են **մեր հացը**, վերացնում է ավագակությունը, հավիշտակությունը, անիրավությունը, գողությունն ու տոկոսառությունը, որոնք արդար չեն:

Երրորդ - Վերացնում է առանձին ուտելը և հրամայում է Աստուծոց տրված հացը բոլորով ուտել, քանի որ չի ասում **իմ հացը**, այլ՝ **մեր**, որովհետև հարուստներն Աստծո ձեռքերն են, նրանք պարտավոր են իրենց ունեցվածքը շատերին ու աղքատներին բաշխել:

Չորրորդ - Պետք չէ արժանիից ավելին խնդրենք, այսինքն՝ *տուր ինձ կերակուր ոչ թե ինչպես թագավորներին և իշխաններին, այլ ինչ որ ինձ է արժանի*. դրա համար ենք ասում **մեր հացը**:

Հինգերորդ - Որովհետև **տուր** ասելով վերացնում է դժգոհությունը. պետք չէ անգոհունակ լինել Աստծուց, որովհետև չենք ասում թե մեզ հաց վաճառիր, այլ ձրի ենք ուզում, որպեսզի մենք էլ ուրիշներին ձրի տանք: Դրա համար պարտավոր ենք մշտապես գոհություն հայտնել Աստծուն:

Վեցերորդ - **Մեզ տուր** ասելով վերացնում է հպարտությունը, այսինքն՝ տուր մեզ որպես օգնություն և օգուտ, որովհետև շատերն իրենց ունեցվածքն են հպարտության պատճառ բերում:

Յոթերորդ - Որովհետև **այսօր** ասելով վերացնում է առաջիկա տարիների մասին ավելորդ հոգածությունը, ինչպես Տերն է ասում՝ վաղվա մասին հոգա չանել:

Եվ հայտնի է, որ շատերը կան, որոնք մեկ օրվա հաց չեն ուտում, այլ տաս օրվա բավարար հացը մի օրում են ուտում, որի համար արդարադատ Աստված տասը օրը մեկ օրվա է կարճում: Այդպես էլ տաս տարվա կյանքը մեկ տարվա է կարճում, և այդպիսիների որդիները մուրում են, որովհետև նրանց կերակուրն իրենց հայրերը կերան: Եվ քանի որ մարդկանց խնդրանքներն երկուսն են, այսինքն՝ բարիքի հանդիպել և չարիքից փրկվել, արդ, որովհետև հանդիպեցինք հոգևոր ու մարմնավոր բարիքներին, խնդրենք և չարիքից փրկվել՝ ասելով. **«Թող մեզ մեր պարտքերը, ինչպես և մենք ենք թողնում մեր պարտապաններին»:**

Վարդապետներն ասում են, թե այս պարտքը մեղքն է, որ Սատանայից ենք փոխ առել և գրավ ենք դրել մեր հոգին: Եվ այս պարտքը տոկոսով է, որովհետև որչափ որևէ մեկը մահացու մեղքի մեջ երկար մնա, այնքան կավելանան նրա տանջանքները: Դրա համար ստիպված ենք խնդրել Աստծուց, որպեսզի ների մեր պարտքերը:

Երկրորդ - Որովհետև նախ պարտավոր ենք ներել նրանց պարտքերը, ովքեր մեզ են պարտք, և հետո մերը կներվի, որովհետև եթե մերը՝ մեր պարտքը, որ քիչ է, չենք ներում, Աստված էլ մերը՝ մեր ունեցած պարտքերը չի ների, որոնք բազմաթիվ են, որովհետև ասում է՝ *«անարհիվի քեզ, թե չխոնարհվի՝ ների՛ր նրան, որպեսզի դու ազատվես»:*

Երրորդ - Որովհետև սովորեցնում է մարդկանց հոգատարությամբ վարվել միմյանց հետ, այսինքն՝ հայրերը՝ որդիների, վարդապետները՝ աշակերտների, տերերը՝ ծառաների հետ, որովհետև թեպետ պարտական են պատվել՝ ըստ առաքյալի. *«Որին՝ ըստ հարկի, որին՝ ի պատիվ, բայց ոչ ոքի պարտական մի՛ եղեք»* (Հռոմեացիս 13.7-8), բայց եթե մարմնի տկարության պատճառով չեն կարող հատուցել, այդ պատճառով պարտավոր են ներել իրենց պարտապաններին, որպեսզի

իրենցն էլ ներվի. *«Որովհետև նրանց համար էլ տեր կա երկնքում: Չեր անձերի տերը չեք, քանի որ մեծ զնով զնվեցիք»*, - ասում է առաքյալը (Ա Կորնթացիս 6.19-20):

Չորրորդ - Որովհետև եթե որևէ մեկը առևտուր է անում, ըստ արժեքի է առնում ապրանքը, իսկ եթե դրանք պակաս է լինում, պարտք է մնում կամ աղերսանքով ներվում է: Այսպես էլ Քրիստոսը մեզ խոստացել է երկնքի արքայությունը, որ անգին է, և մենք Քրիստոսի համար քիչ ենք չարչարվում, որովհետև առաքյալն ասում է. *«Այս ժամանակի չարչարանքները արժանի չեն բաղդատվելու գալիք փառքի հետ, որ հայտնվելու է մեզ»* (Հռոմեացիս 8.18), քանի որ քիչ չարչարվողները մեծ բարություններ կգտնեն: Եվ մենք պարտական ենք Քրիստոսին, որի համար և աղոթում ենք աղերսանքով, որ ների մեզ: Մենք էլ այսպես պետք է անենք. եթե մի աղքատ իր կարիքների համար մեզնից ինչ որ բան վերցնի և ամբողջական գինը վճարել չկարողանա, պետք չէ արգելք լինել, այլ տալ և պակասը նվիրել: Բայց այստեղ հարց է լինում իր պարտականին՝ նոր մե՞ղք է գործում, թե՞ ոչ: Երևում է, որ նոր մեղք է գործում, որովհետև սուտ ասելը մեղք է, և սուտ ասողը Սատանայի որդի է, որովհետև ասում է՝ դու ինձ թող, ես էլ՝ իմին, բայց ինքը չի թողնում: Սակայն վարդապետներն ասում են, թե նոր մեղք չի գործում, որովհետև իր կողմից չի աղոթում, այլ ընդհանուր Եկեղեցու կողմից, որովհետև ասում է, թե թող մեր պարտքերը, դրա համար էլ նոր մեղք չի գործում, այլ հին մեղքը չի ներվում, որովհետև ասում է՝ թող այնպես, ինչպես իմին եմ թողնում:

Եվ *հինգերորդ* խոսքը. **մեզ փորձության մի տանիք:**

Այս *խոսքով* չենք խնդրում, որ փորձությունները չգան, որովհետև փորձությունը մեծ օգուտ է հոգուն և պսակն է ավելացնում, ինչպես ասում է Հակոբոսը Ընդհանրական Ուղերձում. *«Երանելի է այն մարդը, որ համբերում է փորձություններին, որովհետև եթե փորձությունների մեջ ևս կատարյալ գտնվի, կյանքի պսակը կստանա»* (Հակոբոս 1.12), այլ խնդրում ենք չպարտվել և Աստծո օգնությամբ հաղթել փորձությանը:

Երկրորդ - Մեր հպարտ բարքը խոնարհեցնելու համար, որպեսզի հոխորտալով մեր անձերը փորձության չենթարկենք և վրիպելով՝ հաղթվենք:

Երրորդ - Երբ փորձության մատնի, ձեռքից չթողնի, այլ դրա հետ նաև ելքը գտնի, որովհետև հավատարիմ է, քանի որ տկար մարմնով մենք չենք կարող փորձությունները տանել մինչև վերջ: Դրա համար ասում ենք՝ **«Մեզ փորձության մի տանիք»:**

Յոթերորդ խնդրանքը, որ ասում է՝ **Այլ փրկիր չարից**, այսինքն՝ ամեն մի չարից:

Նախ - Սատանայից, որ ամենևին անբարի է:

Երկրորդ - Չար մարդկանցից, որոնք Սատանայի արբանյակներն են, ինչպես ասում է Դավիթը. *«Փրկի՛ր ինձ, Տե՛ր, չար մարդուց, անիրավ մարդուց փրկի՛ր ինձ»* (Սաղմոս 140.1):

Երրորդ - Աշխարհի ցանկություններից, որովհետև դրանք թշնամություն են Աստծո նկատմամբ:

Չորրորդ - Չարի մեղքերից, որոնց հավիտենական դարմանիչն է:

Հինգերորդ - Դժոխքից, ինչպես ասում է մարգարեն. *«Տե՛ր, իմ անձը հանի՛ր բանտից»* (Սաղմոս 142.7):

Վեցերորդ. - Չար մահից, ինչպես ասում է Դավիթը. *«Մեղավորի մահը չար է»* (Սաղմոս 33.22):

Սրանից խնդրում ենք ազատվել:

Իսկ **ամենը** եզրակացությունն է, որպես թե ասենք՝ ով Տե՛ր Հիսուս, ինչ որ սովորեցրիք մեզ աղոթել, ավարտեցիք, ինչ որ խնդրում ենք Բեզնից, թող լինի մեզ այս և հանդերձյալ կյանքում:

Եվ պետք է իմանալ, որ առաջին երեք տեսակի խնդրանքներն այս կյանքում չեն կատարվում, որովհետև այս կյանքում չի լինում կատարյալ սրբություն, երկնքի արքայությունը չկա այստեղ, մարդու և Աստծո կամքն այստեղ կատարելապես մեկ չի լինում, այլ՝ հանդերձյալ կյանքում: Իսկ վերջին չորս խնդրանքներն այս կյանքում են կատարվում, որովհետև հանդերձյալ կյանքում մարմնավոր հաց պետք չէ, և մեղք չկա,

որ թողնվի, և փորձող չկա, որից ազատվենք, և չար չկա, որից փրկվենք: Եվ այս յոթ կարգի խնդրանքներից ավելին պետք չէ խնդրել, որովհետև բովանդակում են բոլոր խնդրանքները, որ օգուտ է հոգուն և մարմնին:

Մենք միայն այն ժամանակ ենք Հայր Աստծո հարազատ որդիները, երբ սպանում ենք չարի զավակներին, և ապրեցնում հոգևոր զավակներին.

Մեռցնում ենք հպարտությունը և ապրեցնում **խոնարհությունը**:

Մեռցնում ենք նախանձն ու ատելությունը և ապրեցնում **սերը**:

Մեռցնում ենք բարկությունը և ապրեցնում **համբերությունը**:

Մեռցնում ենք խռովությունը և ապրեցնում **խաղաղությունը**:

Մեռցնում ենք ազահությունը և ապրեցնում **ողորմածությունը**:

Մեռցնում ենք որկրամոլությունը և ապրեցնում **պարկեշտությունը**:

Մեռցնում ենք բղջախոհությունը և ապրեցնում **ողջախոհությունը**:

Մեռցնում ենք ծուլությունը և ապրեցնում **արիությունը**:

Որովհետև այսպես անելով՝ ընդունելի է լինում մեր աղոթքը, որ ասում ենք **Հայր մեր, որ...** Որով և մեզ բոլորիս թող արժանի անի Քրիստոս Աստված իր եղբայրությանը, երկնավոր Հոր որդիությանը և բոլոր սրբերի հետ երկնքի արքայության ժառանգորդ լինելուն հավիտյանս հավիտենից: Ամեն: